

ciu akejkolvek absolútnej estetickej normy a vyslovujúcich predpoklad o produktivnosti reflektovania všetkých literárnych diskurzov, sa jej práca ukazuje prínosnou.

Miloslav Konečný

Mgr. Miloslav Konečný, PhD.
Katedra slovenského jazyka a literatúry FF UCM
Nám. J. Herdu 2
917 01 Trnava
SR
email: miloslav.konecny@gmail.com

MAŠKOVÁ, Alla: SLOVENSKÝ NATURIZMUS V ČASOPRIESTORE. Bratislava : Spolok slovenských spisovateľov, 2009. 192 s.

V roku 2005 vydala ruská slovackistka prof. Alla Mašková vo vydavateľstve Moskovskej univerzity monografiu *Slovackij naturizm* (viď recenziu *Slovenská literatúra*, roč. 53, 2006, č. 1, s. 84 – 85). Monografia mala kladný ohlas a bolo len otázkou času, kedy vyjde aj v slovenčine. Prekladateľskej úlohy sa zodpovedne zhostila Hedviga Kubišová, ktorá rozšírila aj poznámkový aparát knihy o viaceré vysvetľujúce a citačné poznámky.

Pre slovenskú verziu autorka Alla Mašková celý text pôvodnej ruskej monografie aktualizovala, mierne prepracovala a doplnila. Pozmenila obsah (štruktúru), zasiahla do všeobecných statí i jednotlivých interpretácií a tiež doplnila a cituje najnovšiu odbornú literatúru o naturizme.

Vedecká monografia *Slovenský naturizmus v časopriestore* má všeobecnú, teoretickú aj interpretačnú časť. Vo všeobecnej časti píše Mašková o literárnom živote na Slovensku v dvadsiatych až štyridsiatych rokoch 20. storočia. Venuje sa významnému fenoménu lyrizácie prózy, podľa nej lyrizáciu spôsobilo prenikanie expresionizmu do umenia. Autorka v postupných krokoch sleduje, ako lyrizmus menil epický základ (realistickej) prózy a ako na to reagovali spisovatelia aj kritika. Vďaka mnohonásobným experimentom s poetizáciou a zexpresívnym rozprávania sa v polovici tridsiatych rokov začal formovať výrazný prúd naturizmu. Hovoriac o naturizme, nadväzuje Mašková na tých slovenských bádateľov (Čepan, Šútovec, Kuzmíková), ktorí v dejinách slovenskej literatúry vyčleňujú naturizmus ako osobitný fenomén. Slovenský naturizmus vykazuje síce isté príbuzenstvo aj (a nielen) s expresionizmom, ale je formáciou nanajvýš špecifickou, náležiacou skôr do širšieho európskeho smeru regionalizmu, resp. naturizmu. Poetiku slovenského naturizmu definuje Mašková cez „lyrizmus, folklórny základ, spájanie reálneho a mytologického plánu, synkretizmus rozprávačskej štruktúry a žánrov, neurčitosť časopriestorového kontinua, rôznorodosť formy a biblických reminiscencií, spájanie reálneho a fantastického základu, mnohotvárnosť priestorových charakteristík a ich funkčnosť,

mravný základ, vplyv iných spoločenských systémov a poetik“ (s. 191). Špecificky slovenské osobitosti a základy, sugestívnu atmosféru naturizmu porovnáva Mašková jednak s dielami iných európskych literatúr, najmä severskou a frankofónnou, ale zaoberá sa tiež zásadnými filozofickými východiskami naturizmu vo svetovej literatúre.

Filozofická časť Maškovej práce si zasluhuje zvláštnu pozornosť. Prehľadnú, zdokumentovanú a analytickú štúdiu vybraných filozofických vplyvov na naturizmus, akú prináša Mašková, v domácej literárnej vede nemáme. Bádatel'ka sa síce mohla oprieť o objektívne sudy v Čepanových *Kontúrach naturizmu*, ale navyše iniciatívne uskutočnila vlastný podrobný a invenčný výskum. Tento výskum však zároveň nasmeroval Maškovej nazeranie na naturizmus predovšetkým cez filozofiu iracionalizmu. No treba uznať, že spresnenia o prejavoch iracionalizmu v dielach slovenských naturistov sú výsledkom poctivej a pozornej komparácie naturistických textov s dielami Nietzscheho, Schopenhauera, Bergsona a i. Dôležité sú Maškovej zistenia o motíve okružného, „večného návratu“ v koncepciách jednotlivých filozofov a o jeho variabilnom použití v naturistickej literatúre. Dnes sa tento motív analyzuje tiež v diele Heideggera, a to v súvislosti s významným obratom prírodných vied k „prirodzenosti“ života. Napríklad v biológii, v biosemiotike sa základy a vývoj života analogizujú so vznikom a vývojom *prirodzenej reči* (teda dokumentujú sa symbiotické prejavy a „reč“, komunikačné spôsoby života „pomimo“ abstrahovaného, formalizovaného *jazyka* DNA). Najnovšie skúmania biológie pozorujú evolúciu splývaním, harmóniu symbiôzy ako podľa všetkého fundamentálnu vlastnosť života. Vďaka takýmto a podobným výskumom v biológii aj v iných vedeckých odvetviach sa tzv. univerzálne pravdy archaického praveku, ako ich nastoľovala aj naša literatúra naturizmu, v istom zmysle ocitajú v aktuálnom diskurze a racionálnom, vedeckom kontexte.

Literárny naturizmus chápe Alla Mašková na rozdiel od O. Čepana (ktorý črtal *kontúry* naturizmu) ako sformovaný, ohraničený smer so vznikom v polovici tridsiatych rokov 20. storočia (pričom sa začal formovať už v dvadsiatych rokoch, s. 164), kulmináciou v štyridsiatych rokoch a rozpadom na ich konci. Toto svoje presvedčenie ilustruje na vývine poetiky trilógie Ľuda Ondrejova *Slnko vystúpilo nad hory*. V rámci stanovenej vývojovej schémy naturizmu sa autorka zaoberá všetkými dôležitými udalosťami počas jeho výskytu. Napríklad rekapituluje aféru okolo tzv. plagiátorstva Dobroslava Chrobáka, pričom vlastnou štruktúrnou analýzou vyvracia obvinenia Jozefa Felixa. Následne podniká ďalšie vlastné analýzy a komparatívne interpretácie (napr. L. Frank – D. Chrobák – Fr. Švantner, Fr. Švantner – K. Hamsun, Fr. Švantner – Ch. F. Ramuz a i.). Medzi najzaujímavejšie kapitoly knihy patria štúdie o skladbe Ľuda Ondrejova *Martin Nociar Jakubovie* cez prizmu poémy *Tak hovoril Zarathustra* a o tvorbe Margity Figuli z pohľadu *Biblie*. Rozklad naturizmu demonštruje autorka na prácach Fr. Švantnera a Jozefa Horáka. V tejto súvislosti neobišla ani jednu z najvýznamnejších diskusií v slovenských literárnych dejinách – polemiku o tzv. anjelských zemiach.

Maškovej kniha o naturizme je prehľadnou sumarizáciou širokého spektra doterajších poznatkov o tomto literárnom smerovaní, jeho „tvare“, ale poskytuje tiež vlastnú koncepciu a kategorizácie aj protirečivých javov (vplyv iných literárnych a filozofických smerov najmä v čase zrodu a rozpadu naturizmu). Nové, objavné prístupy a sudy a tiež

detailné rozpracovania niektorých starších téz a podnetov slovenských vedcov sú výsledkom dlhoročnej práce autorky nielen na projekte naturizmu, ale v oblasti slovenskej literatúry a slovistiky vôbec. Alla Mašková si za svoju knihu o naturizme i za celoživotné venovanie sa slovistiky zasluhuje vysoké uznanie.

Jana Kuzmíková

PhDr. Jana Kuzmíková, CSc.
Ústav slovenskej literatúry SAV
Konventná 13
813 64 Bratislava
SR
e-mail: Jana.Kuzmikova@gmail.com